Bilimsel Araştırma Süreci II

Dr. Kevser Yıldırım

editorkevser@hotmail.com | kyildirim@biruni.edu.tr

Aşama 2: Bu Aşamada Neler Yapacağız?

- A. Araştırmanın Yöntemini/Desenini Seçme
- B. Örneklem Seçimi: Katılımcıları Belirleme ve Tanımlama
- C. Veri Toplama Araçları
  - Veri Toplama Aracını/Araçlarını Belirleme
  - Yeni Veri Toplama Aracını/Araçlarını Hazırlama
  - Veri Toplama Araçları Bölümü Nasıl Yazılır?
- D. Veri Toplama Sürecine Yönelik Son Hazırlıklar

A. Araştırma Yöntemini/Desenini Seçme

- Araştırma yöntemi, veriyi nasıl toplayacağımızı ve analiz edeceğimizi belirleyen genel çerçevedir.

Üç Temel Araştırma Yaklaşımı

- 1. **Nicel Yaklaşım:** Sayılar, puanlar, yüzdeler üzerinden veri toplar.
  - Amaç: Düzeyi, ilişkiyi, farkı ölçmek.
- 2. **Nitel Yaklaşım:** Deneyim, anlam, süreç, algı gibi yönleri inceler.
  - Amaç: Nasıl, Ne anlam ifade ediyor? gibi sorulara yanıt bulmak.
- 3. **Karma Yaklaşım:** Nicel ve nitel yaklaşımların bir arada kullanıldığı yöntemdir fakat bu seviyede kullanılmayacaktır.

Araştırma Deseni Nedir?

- Yöntem, yaklaşıma, desen ise bu yaklaşımın uygulanma biçimine verilen isimdir.
- Desen, seçilen yöntemin somut uygulanma yoludur.
- Nasıl bir yapı üzerinden veri toplayacağım, sorusuna yanıt verir.

Nicel Desenler

- **Betimsel Tarama (Survey) Deseni:** Bir grubun belirli bir özelliğinin düzeyini betimler. Örneğin;
  - 10. sınıf öğrencilerinin aile içi iletişim düzeyleri
  - Ortaokul öğrencilerinin aile desteği algısı
- **Korelasyonel (ilişkisel) araştırma deseni:** İki değişken arasındaki ilişkinin yön ve gücünü inceler. Örneğin;
  - Aile içi iletişim düzeyi ile öğrencilerin okul bağlılığı arasındaki ilişki
  - Aile desteği ile öğrencilerin öz-yeterlik algısı arasındaki ilişki
- **Nedensel* Karşılaştırma Deseni:** Doğal olarak oluşmuş gruplar arasında, ilgili değişkende fark olup olmadığını araştırır. Örneğin;
  - Ailesiyle birlikte yaşayan ve yaşamayan öğrencilerin aile içi iletişim puanlarının karşılaştırılması
  - Tek çocuk olan ve olmayan öğrencilerin aile desteği algısı farkı.

*Not: Nedensellik kesin olarak test edilmez, olası etki yorumlanır.

Nitel Desenler

- **Olgubilim (Fenomenoloji) Deseni:** Kişilerin belirli bir olguya ilişkin deneyimlerini, duygularını ve algılarını anlamaya odaklanır.
- Amaç, deneyimin özünü ortaya çıkarmaktır.
- Örneğin;
  - Ortaokul öğrencilerinin aile içi tartışmalar karşısındaki duygusal deneyimleri
  - Lise öğrencilerinin aile desteği almaya ilişkin yaşantıları ve bunun onlar için ifade ettiği anlamın incelenmesi

Nitel Desenler

- **Durum Çalışması:** Belirli bir durumu, grubu, süreci veya ortamı ayrıntılı biçimde inceleyen desendir.
- Bağlam, etkileşimler ve süreçler detaylı olarak analiz edilir.
- Örneğin;
  - Bir okulda aile-okul işbirliğini geliştirmek için uygulanan veli toplantısı modelinin nasıl işlediğinin incelenmesi
  - Aile içi iletişim etkinliği uygulanan bir sınıfta öğrencilerin katılım süreçlerinin ayrıntılı incelenmesi

Nitel Desenler

- **Anlatı Araştırması:** Kişilerin yaşam öykülerine, anlatılarına ve hikayelerine odaklanır.
- Amaç, bireyin yaşadıklarını nasıl «hikâyeleştirdiğini» ortaya koymaktır.
- Örneğin;
  - Öğrencilerin aileleriyle yaşadıkları önemli bir olayı kendi anlatıları üzerinden incelemek
  - Lise öğrencilerinin aile içi sorumlulukları nasıl tanımladıklarını anlatılar yoluyla ortaya koymak

Nitel Desenler

- **Sözlü Tarih:** Bir veya birkaç kişinin geçmiş deneyimlerini, yaşanmış olaylara ilişkin tanıklıklarını sözlü anlatımlar üzerinden kaydetmeyi amaçlayan desendir.
- Daha uzun süreli, uzak geçmişe yönelik hatırlar üzerinde durulur.
- Örneğin;
  - Aile büyüklerinin çocukluk dönemlerinde aile içi iletişimin nasıl olduğunu kendi anlatımları üzerinden incelenmesi
  - Büyüklerin, geçmişte ailecek yaptıkları bayram ziyaretlerini nasıl hatırladıklarının sözlü anlatımları üzerinden incelenmesi

Desen Seçimi Karar Tablosu		
Araştırma Amacı	**Yaklaşım**	**Uygun Desen**
Düzey betimlemek	Nicel	Betimsel Tarama
İki değişken arasındaki ilişkiyi incelemek	Nicel	Korelasyonel (İlişkisel) Araştırma
Grupları karşılaştırmak	Nicel	Nedensel Karşılaştırma
Deneyimleri anlamak	Nitel	Olgubilim (Fenomenoloji)
Bir sınıfı/olayı/uygulamayı incelemek	Nitel	Durum Çalışması
Bireysel yaşam öykülerini/hikâyeleri incelemek	Nitel	Anlatı Araştırması
Geçmiş deneyimlere dayalı sözlü tanıklık toplamak	Nitel	Sözlü Tarih

Yöntem/Desen Bölümü Nasıl Yazılır?

- Üç konuyu birer cümleyle belirterek yazılır:
- 1. Yaklaşımı belirt: Örneğin; «Bu araştırma nitel bir yaklaşımla yürütülmüştür.»
- 2. Deseni yaz: Örneğin; «Çalışma olgubilim deseninde tasarlanmıştır.» veya «Araştırma bir durum çalışması olarak yapılandırılmıştır.»*
- 3. Gerekçeyi ekle: Örneğin; «Olgubilim deseni, katılımcıların deneyimlerini derinlemesine anlamaya uygun olduğu için seçilmiştir.»

*Not: Deseni yazdıktan sonra literatürden bu desenin genel özelliklerini anlatan bir tanım alınıp buraya eklenmesi beklenir. Bu seviyede zorunlu değildir fakat yapılması önerilir. Çünkü bu, gerekçeyle birebir ilişkilidir.

B. Örneklem Seçimi: Katılımcıları Belirleme ve Tanımlama

- Katılımcılar, araştırmada incelenen gruptur. Bu bölümde, üç soruya cevap verilir?
  - Katılımcı grubu kim? (Örneğin; 10. sınıf öğrencileri)
  - Kaç kişiler?
  - Nasıl seçildiler? (Örnekleme yöntemi)

Katılımcı Bilgileri Yazılırken Dikkat Edilmesi Gerekenler

- Gerçek isim, okul adı, şehir, ilçe, semt, mahalle adı yazılmaz. Kim oldukları anlaşılmayacak bir şekilde takma isimler veya kodlarla isimlendirme yapılır.
- İsimler gizleniyor olsa bile, katılımcı grubu tanımlanırken kullanılacak özel bilgiler için ayrıca izin alınmalıdır.
- Katılımcılar araştırmanın amacına uygun olarak seçilmelidir.
- Uyarı: Bu seviyedeki araştırmacılar, kendi çekirdek aile üyelerini (anne, baba, kardeşler) katılımcı olarak seçemez. Ayrıca kendi sınıf düzeylerindeki öğrencileri (örneğin; 10. sınıflar) ve öğretmenlerini de katılımcı olarak seçemez.

Örnekleme (Sampling) Nedir?

- Örnekleme, araştırmaya dahil edilecek kişileri hangi yolla seçeceğimizi açıklar.
- Örnekleme yöntemi, katılımcı grubunun nasıl belirlendiğini gösterir.
- Bu düzeyde kullanılabilecek iki örnekleme yöntemi:
  - Kolayda örnekleme
  - Amaçlı örnekleme

İki Örnekleme Yöntemi

- Kolayda Örnekleme: Ulaşılması kolay olan kişilerden örneklem oluşturma yöntemidir.
  - Örnek; Bu araştırmada, araştırmacının ders verdiği 10. sınıf öğrencileri kolayda örnekleme ile seçilmiştir.

- Amaçlı Örnekleme: Belirli bir özelliğe sahip kişilerin bilinçli şekilde seçilmesidir. Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılır.
  - Ne zaman kullanılır?
    - Belirli bir deneyime veya özelliğe sahip kişilerle çalışılacaksa
    - Olgubilim, durum çalışması, anlatı araştırması gibi desenler kullanılıyorsa
  - Örnek:
    - Aile içi iletişim üzerine deneyim aktarabilecek öğrenciler amaçlı örnekleme ile seçilmiştir.

Katılımcı Sayısı

- Nicel araştırmalarda, bu seviyede en az 30 katılımcı olması gerekir. Fakat bu normalde nicel bir araştırma için az bir sayıdır. Daha fazla olması idealdir.
- Nitel araştırmalarda, bu seviye için en az 3 katılımcı olması gerekir. Olgubilim ve durum çalışmalarında daha fazla katılımcı olması iyi olur fakat bu seviyede zorunlu değildir.

Katılımcılar Bölümü Nasıl Yazılır?

- Katılımcı grubunu belirt.
- Sayısını söyle.
- Örnekleme yöntemini söyle. Hangi özelliklerinden dolayı seçildiklerini açıkla.
- Gerekirse sınırlı bir demografi bilgisi ekle.

Katılımcılar Bölümü Yazım Örnekleri

- Örnek 1 (Nicel Araştırma): «Bu araştırmanın katılımcıları 2025-2026 yılında öğrenim gören 9. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmaya toplam 67 öğrenci katılmıştır. Katılımcılar kolayda örnekleme yönetimiyle belirlenmiştir.»
- Örnek 2 (Nitel Araştırma): «Bu çalışmanın katılımları, aile içi iletişim konusunda deneyim aktarmaya gönüllü olan 7 lise öğrencisidir. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir.»

C. Veri Toplama Araçları

- Veri toplama aracı, araştırmanın problemine/sorusuna/amacına uygun bilgi toplamak için kullanılan araçtır.
- Veri toplama aracının, araştırma desenine uygun olması önemlidir.

C.1. Veri Toplama Aracını Belirleme

- Nicel Desenlere Uygun Veri Toplama Araçları
  - Anket
  - Ölçek
- Nitel Desenlere Uygun Veri Toplama Araçları
  - Görüşme
  - Gözlem
  - Doküman incelemesi

Anket

- Anket, kapalı uçlu sorular veya Likert ölçekleriyle sayısal veri toplanan veri toplama araçlarıdır.
- Temel Özellikleri:
- Sorular kısa, açık ve tek boyutlu olmalıdır.
- 5 seçenekli Likert tipi yaygın olarak kullanılır.
- Bu seviyede 10-15 maddelik anketler kullanılması önerilir.
- Betimsel tarama, korelasyonel (ilişkisel) araştırma, nedensel karşılaştırma desenleri için kullanımı uygundur.

Ölçek

- Ölçek, standartlaştırılmış bir tür ankettir. Geçerlik ve güvenirliği test edilmiş, belli bir yapıyı (örneğin; kaygı düzeyi) ölçmek için geliştirilmiş veri toplama araçlarına ölçek denir.
- Temel Özellikleri:
  - Maddeler önceden test edilmiştir.
  - Değiştirilmeden kullanılmalıdır.
  - Ölçeği geliştiren araştırmacıdan izin alınmalı ve kaynak olarak gösterilmelidir.
  - Tüm nicel desenlere uygundur.

Görüşme

- Görüşme, katılımcıların düşünce, duygu ve deneyimlerini kendi sözleriyle aktarmalarını sağlayan veri toplama aracıdır.
- Bu seviyede nitel desenlerdeki araştırmalarda kullanılacak temel veri toplama aracıdır.
- Temel Özellikleri:
  - Sorular açık uçlu olmalıdır.
  - 5-7 arası soru sorulması idealdir.
  - Sorularda yönlendirici ifadeler kullanılmamalıdır.
  - Görüşmeler sırasında ihtiyaç duyulursa yeni sorular sorulabilir.
  - Olgubilim, durum çalışması, anlatı araştırması, sözlü tarih gibi desenlerde kullanılır.

Gözlem

- Gözlem, bir davranışı, süreci veya etkileşimi doğal ortamında sistemli şekilde izleme aracıdır.
- Bu seviyede nitel araştırma desenlerinde görüşmenin yanında ek veri toplama aracı olarak kullanılabilir. Tek başına kullanılamaz.
- Temel Özellikleri:
  - Gözlemlenecek davranış listesi önceden belirlenmelidir.
  - Gözlem sırasında bu listede işaretleme yapılır veya kısa notlar alınır.
  - Katılımcılardan izin alınmadan kesinlikle kullanılamaz.
  - Nitel desenlerde, durum çalışmalarında kullanılabilir.

Doküman İncelemesi

- Araştırmanın amacıyla ilgili, yazılı, görsel veya dijital materyallerin incelenmesidir.
- Bu seviyede nitel araştırma desenlerinde görüşmenin yanında ek veri toplama aracı olarak kullanılabilir. Tek başına kullanılamaz.
- Temel Özellikleri:
  - Öğrenci ödevleri, aileyle ilgili günlük/defter gibi dokümanlar, okul duyuruları, aile-okul iletişimiyle ilgili broşürler, aile albümleri veya video kayıtları vb. araştırılan konuyla ilgili verilerin olduğu tüm dokümanlar doküman incelemesi kapsamında incelenebilir.
  - Durum çalışması, sözlü tarih ve olgubilim desenlerinde ek veri toplamak için uygundur.

Desene Uygun Veri Toplama Araçları Tablosu	
Desen	**Uygun Veri Toplama Aracı**
Betimsel Tarama	Anket veya Ölçek
Korelasyonel	İki Ölçek
Nedensel Karşılaştırma	Ölçek, Anket veya Test (Tek veri toplama aracı yeterlidir. Gruplar aynı araçla ölçülür.)
Olgubilim	Görüşme
Durum Çalışması	Görüşme + Gözlem + Doküman
Anlatı Araştırması	Görüşme (anlatı görüşmeleri)
Sözlü Tarih	Görüşme (derinlemesine geçmiş odaklı görüşme) + Doküman (eski fotoğraflar, mektuplar, aile kayıtları vb.)

C.2. Veri Toplama Aracını/Araçlarını Hazırlama

- Ölçek gibi veri toplama araçları literatürden seçilir ve izin alınarak uygulanır fakat nitel araştırmaların temel veri toplama formu olan görüşme formları, genellikle araştırmacılar tarafından hazırlanır. Nicel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan anketler de benzer bir şekilde araştırmacılar tarafından hazırlanır. Bu bölümde bu iki formun pratik bir şekilde nasıl hazırlanabileceği üzerinde durulacaktır.

Görüşme Formu Nasıl Hazırlanır?

- Görüşme formu, katılımcıların deneyimlerini ve düşüncelerini kendi ifadeleriyle aktarmalarını sağlar. İyi hazırlanmış bir görüşme formu kısa, anlaşılır ve tek konuya odaklanan sorulardan oluşur.
- Görüşme formunda üç bölüm bulunur:
  - 1. Açılış bilgileri: Katılımcı adı (Kod veya takma adla da belirtilebilir. Gerçek isimler sadece araştırma onam formunda geçmelidir. Gerçek isimleri, araştırmacılar dışında üçüncü kişilerin kesinlikle görmemesi gerekir).
  - 2. Açılış notu: Araştırmanın amacını, görüşmede ne beklendiğini ve katılımcının araştırmaya katılmakta özgür olduğunu aktarır. Örnek:
    - «Bu görüşmenin amacı, aile içi iletişim deneyiminizi anlamaktır. Soruları kendi görüşlerinize göre yanıtlayabilirsiniz. Sorulara mümkün olduğunca detaylı cevap vermeniz araştırmamızın niteliği açısından önemlidir. Katılımınız için teşekkür ederiz.»

Görüşme Formu Nasıl Hazırlanır?

- 3. Görüşme Soruları: Soruların temel özellikleri için veri toplama araçlarının tanıtıldığı önceki bölümdeki görüşme alt bölümünü ve aşağıda verilen diğer özellikleri inceleyiniz.
- İyi görüşme soruları nasıl olur?
  - Tek bir konuya odaklanır.
  - Açık uçludur. Evet/hayır şeklinde yanıtlanmaz, geniş açıklama gerektirir.
  - Anlaşılır ve sade ifadelerle yazılır.
  - Yargı içermez.
  - Yönlendirme içermez.
  - Nasıl, ne şekilde, hangi deneyimleriniz gibi ifadeler tercih edilir.

Görüşme Formu Nasıl Hazırlanır?

- Görüşme sorularını hazırlamaya başlarken iki konuya dikkat edilmelidir: Öncelikle sorular araştırmanın amacıyla ilgili veri toplamayı sağlayacak nitelikte olmalıdır. İkincisi, soru hazırlığında kendi düşüncelerimiz yanında ilgili literatürden de faydalanılabilir.
- Aşamalar:
  - İlk hazırlıklar sırasında konuları tam kapsayacak şekilde 10-12 soru yazınız.
  - Daha sonra soruları inceleyip benzer olanları birleştiriniz. Fazlalık gibi görünenleri atınız.
  - Grubunuzda yer almayan bir arkadaşınızla pilot bir görüşme yaparak soruların anlaşılırlığını kontrol ediniz.
  - Son aşamada oluşturduğunuz görüşme formunu görüş almak üzere danışman hocanıza gönderiniz.
  - Danışman hocanızın onayına veya düzeltme önerilerine göre forma son halini veriniz.

Anket Formu Nasıl Hazırlanır?

- 1. Açılış Metni: Anketin amacı, uygulama süresi ve gizlilik bilgisi vurgulanarak yazılır. Örnek:
- Bu anket, öğrencilerin aile içi iletişim algılarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Anketin uygulanma süresi, yaklaşık 10 dakikanızı alacaktır. Kişisel bilgileriniz ve verdiğiniz tüm yanıtlar gizli tutulacaktır. Katılımınız için teşekkür ederiz.
- 2. Kişisel Bilgi Soruları:
  - Bu bölümde, araştırmanın amacıyla bağlantılı olarak gerekli olabilecek konular da düşünülerek en fazla 3-4 soru sorulabilir.
  - Genelde yaş, eğitim durumu, meslek gibi sorular sorulur.
  - Özel ve hassas bilgiler sorulmaz.

Anket Formu Nasıl Hazırlanır?

- 3. Anket Maddeleri:
- Tek konuya odaklanan tek bir cümle şeklinde yazılır.
- Açık ve sade bir anlatımla yazılır.
- Seçenekler Likert tipi veya evet/hayır şeklinde olabilir.

Anket Formu Nasıl Hazırlanır?

- Anket maddelerini hazırlamaya başlarken iki konuya dikkat edilmelidir: Öncelikle maddeler araştırmanın amacıyla ilgili veri toplamayı sağlayacak nitelikte olmalıdır. İkincisi, madde hazırlığında kendi düşüncelerimiz yanında ilgili literatürden de faydalanılabilir.
- Aşamalar:
  - İlk hazırlıklar sırasında konuları tam kapsayacak şekilde 15-20 madde yazınız.
  - Yazdığınız madde ifadelerine uygun cevap seçeneklerini belirleyiniz. Evet/Hayır veya 3lü, 4lü, 5li Likert gibi (örnekler için bir sonraki slayta bakınız). Seçenekler tüm ankette aynı türde ve aynı sırada olmalıdır. Farklı maddelere farklı cevap seçeneği konulamaz.
  - Daha sonra maddeleri inceleyip benzer veya tekrar olanları iptal ediniz.
  - Anketi, grubunuzda yer almayan birkaç arkadaşınıza pilot olarak uygulayarak maddelerin anlaşılırlığını kontrol ediniz.
  - Son aşamada oluşturduğunuz anket formunu görüş almak üzere danışman hocanıza gönderiniz.
  - Danışman hocanızın onayına veya düzeltme önerilerine göre forma son halini veriniz.

Dereceleme/Likert Ölçekleri Örnekler (Büyüköztürk vd., 2012, s. 130)

Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Hiç	Az	Orta	Çok	Tam
Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Genellikle	Her Zaman
Çok Zayıf	Zayıf	Orta	İyi	Çok İyi
Kesinlikle Onaylamıyorum	Onaylamıyorum	Onaylıyorum	Kesinlikle Onaylıyorum	
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Kötü	Orta	İyi	Çok İyi	
Hayır Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Evet Katılıyorum		

C.3. Veri Toplama Araçları Bölümü Nasıl Yazılır?

- Veri toplama araçlarının seçimi ve hazırlığı tamamlandıktan sonra aşama 2 şablonundaki veri toplama araçları bölümü yazılmalıdır.
- Bu bölüm yazılırken üç konu üzerinde durulmalıdır:
  - 1. Hangi araç kullanılıyor?
  - 2. Aracın yapısı nasıl?
  - 3. Amacı nedir?

Veri Toplama Araçları Bölümü Nasıl Yazılır? «Görüşme»

- Görüşme için Örnek: «Bu araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılacaktır/kullanılmıştır. Form, açık uçlu 6 sorudan oluşmaktadır. Bu sorular, *öğrencilerin aile içi iletişime ilişkin deneyimlerini derinlemesine anlamayı* hedeflemektedir.»

*Uyarı: Metindeki italik bölümleri kendi araştırmanıza göre düzenleyiniz.

Veri Toplama Araçları Bölümü Nasıl Yazılır? «Anket»

- Anket için Örnek: «Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen bir anket formu kullanılmıştır. Anket, *öğrencilerin aile içi iletişim deneyimlerine ilişkin algılarını belirlemek* amacıyla hazırlanmıştır. Form toplam *15* maddeden oluşmaktadır ve maddeler *5li Likert tipinde* düzenlenmiştir *(1=Hiçbir zaman, 5= Her zaman)*. Maddeler, *aile desteği, aile içi etkileşim ve iletişim kolaylığı* gibi alt temalara dayalı olarak oluşturulmuştur. Anket, ilgili literatür incelenerek araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olup ankete, uzman görüşü alınarak yapılan düzenlemelerle son şekli verilmiştir.»

*Uyarı: Metindeki italik bölümleri kendi araştırmanıza göre düzenleyiniz.

Veri Toplama Araçları Bölümü Nasıl Yazılır? «Ölçek»

- Ölçek için Örnek: «Bu araştırmada veri toplama aracı olarak *Aile İçi İletişim* Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, xyz vd. (2024) tarafından geliştirilmiş olup toplam *25* maddeden oluşmaktadır. Maddeler *5li Likert* tipindedir *(1= Kesinlikle Katılmıyorum, 5= Kesinlikle Katılıyorum)*. Ölçek, *öğrencilerin aile içi iletişim düzeylerini* betimlemek amacıyla kullanılmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirliği geliştirme çalışmasında test edilmiş olup güvenirlik katsayısı araştırmacılar tarafından *0.86* olarak rapor edilmiştir.»

*Uyarı: Metindeki italik bölümleri kendi araştırmanıza göre düzenleyiniz.

Veri Toplama Araçları Bölümü Nasıl Yazılır? «Doküman İncelemesi»

- Doküman İncelemesi için Örnek: «Bu araştırmada ek veri toplama aracı olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. İncelenen dokümanlar, *öğrencilerin aile temalı kısa yazıları ve sınıf içi etkinlik kayıtlarıdır*. Bu dokümanlar araştırma sorusuyla ilgili veriler içerdiği için incelenmiştir.»

*Uyarı: Metindeki italik bölümleri kendi araştırmanıza göre düzenleyiniz.

D. Veri Toplama Sürecine Yönelik Son Hazırlıklar

- Veri toplama süreci, görüşmelerin veya anket uygulamalarının yapıldığı süreci ifade etmektedir. Üçüncü aşamada yer alan bu bölümün yazılması için verilerin toplanması gerekmektedir.
- Hazırladığınız veya seçtiğiniz veri toplama araçlarını uygularken yani veri toplama sürecinde dikkat etmeniz gereken konulara bu bölümde değinilecektir.

D. Veri Toplama Sürecine Yönelik Son Hazırlıklar

- **Araştırma Onamı:** Onam formu, katılımcıların görüşmeye gönüllü olarak katıldıklarını ve araştırmanın amacını anladıklarını onayladıkları belgedir. Bu formu oluşturmak için şablonlar klasöründen 2513 numaralı onam dosyasını alınız ve kendi araştırmanıza göre düzenleyiniz.
- Yüz yüze görüştüğünüz, anket veya ölçek uyguladığınız her katılımcının bu formu doldurması ve imzalaması gerekmektedir.
- İmzalanmış onam formlarını araştırma grubunuzdaki kişiler dışında danışmanınız dahil hiç kimse görmemelidir.
- Bu formları, iki yıl süreyle saklamanız ve daha sonra imha etmeniz gerekmektedir.

D. Veri Toplama Sürecine Yönelik Son Hazırlıklar

- **Araştırma Onamı:**
- Çevrimiçi veri toplamanız halinde katılımcıları tanıyorsanız buradaki bilgileri onayladığına dair e-posta atmasını isteyiniz. Gelen e-postayı iki yıl süreyle saklayınız.
- Çevrimiçi veri topluyor fakat katılımcıları tanımıyorsanız o zaman onam formunu buna göre uyarlayarak anket veya ölçek formunun açılış kısmına ekleyiniz ve cevaplayıcıların formu doldurdukları anda onama da rıza vermiş olacaklarını katılımcılara açıkça belirtiniz.

D. Veri Toplama Sürecine Yönelik Son Hazırlıklar

- **Görüşme Nasıl yapılır?** Onam formu imzalandıktan sonra görüşmeye başlayabilirsiniz. Görüşme sırasında aşağıdaki hususlara dikkat ediniz:
  - Soruları belirlenen sırayla sorun.
  - Soruları yavaş, net şekilde okuyun.
  - Katılımcının sözünü kesmeyin.
  - Konu bütünlüğünü koruyun.
  - Yönlendirmeden kaçının (aslında şöyle değil mi gibi sorular, baş sallama, onaylama davranışları yönlendirme sayılır).
  - Kısa cevaplar veren katılımcıları, bunu biraz açabilir misiniz veya bu durum sizin için ne ifade ediyor gibi ek sorular sorarak cevabı genişletmeye teşvik edin.
  - Ses veya video kaydı için izin verildiyse kayıt yapın. Kayıt yapma izni verilmediyse katılımcının dikkatini dağıtmadan kısa notlar alarak yazılı kayıt tutun.
  - Görüşmenin sonunda katılımcıya eklemek istediği bir şey olup olmadığını sorun.
  - Teşekkür etmeyi unutmayın.

D. Veri Toplama Sürecine Yönelik Son Hazırlıklar

- **Anket Nasıl Uygulanır?**
  - Katılımcılara onam formları özel olarak imzalatılır.
  - Yüz yüze ve toplu uygulama yapılıyorsa; katılımcılara kısa bir açıklama yapılır.
  - Anket formlarına isim yazdırılmaz.
  - Herkes anketi kendi kendine uygular.
  - Yönlendirme yapılmaz.
  - Açıklama istenen maddeler olursa açıklama yapılmaz ama bu durum, not edilir. Çünkü eğer açıklama isteniyorsa muhtemelen maddede hata vardır. Sonuçları geçerli olmayacaktır.
  - Formlar yüzü kapalı bir şekilde toplanır. Kime ait olduğunun anlaşılmaması için karıştırılır.

Kaynaklar

- Büyüköztürk, Ş, Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.

Lisans ve Atıf Bilgisi (CC BY-NC-ND 4.0)
Bu materyal, INQoI Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Sorgulama Öğrenci Topluluğu kapsamında Dr. Kevser Yıldırım tarafından hazırlanmış ve Açık Eğitim Kaynakları (OER) kapsamında paylaşılmaktadır. Bu eser, Creative Commons Atıf – Ticari Olmayan – Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC-ND 4.0) ile lisanslanmıştır.
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.tr

Katkı Notu:
Biçimlendirme, şablon ve yönerge metinlerinin yapılandırılmasında ChatGPT (GPT-5.1) desteğinden yararlanılmıştır.

Önerilen Atıf Biçimi:
Yıldırım, K. (2026). Bilimsel araştırma süreci II. *INQoI Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Sorgulama Öğrenci Topluluğu*. CC BY-NC-ND 4.0.